

ВИМОГИ ДО ВЖИВАННЯ СИНТАКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ У РІЗНИХ СТИЛЯХ

Урок 50

МЕТА УРОКУ:

- Поглибити й систематизувати знання учнів про особливості вживання простих і складних речень у текстах різних стилів; розвивати комунікативно-мовленнєві вміння, мислення; сприяти вихованню культури мовлення.

ІНФОРМАТОР

- **За метою висловлювання речення поділяються на розповідні, питальні і спонукальні.**
- **За інтонацією окличні \ неокличні.**
- **За будовою поділяються на прості (двоскладні, односкладні) і складні (складносурядні, складнопідрядні, безсполучникові).**
- **В українській мові виділяємо такі стилі мовлення: розмовний, художній, науковий, публіцистичний, офіційно-діловий, конфесійний.**

Синтаксичні синоніми

- це такі речення чи словосполучення, які мають спільне граматичне значення, але відрізняються смисловими відтінками, інколи й певними лексичними особливостями; вони взаємозамінні в тексті.

Уживання синтаксичних одиниць

Стилі мовлення	Синтаксичні одиниці
Науковий	Прості та складні речення Однорідні члени речення Відокремлені члени речення Вставні слова Звертання
Офіційно-діловий	Прості речення Однорідні члени речення Відокремлені члени речення Вставні слова Звертання
Художній	Різноманітність речень
Розмовний	Прості речення Неповні речення
Публіцистичний	Складні речення

В українській мові порядок слів у реченні вільний. Якщо порядок слів у реченні збігається з порядком слів у словосполученні, то він є прямим, якщо порушується, маємо **інверсію**.

Інверсію спостерігаємо в художніх творах, цей засіб передає найрізноманітніші відтінки думки й почуття. Офіційно-діловій та науковій мові властивий прямий порядок слів.

Розташування членів речення при прямому порядку слів

Підмет
знаходиться
перед
присудком

Означення
знаходиться
перед означува-
ним словом

Додаток
знаходиться
після слів, від
яких залежить

Обставина
займає різні
місця

№ 1. Прочитайте. Визначте стиль кожного уривка.

У висловленнях яких стилів переважають прості речення?

- **1. Українська стилістика бере свій початок з риторики, що виникла в античній Греції і Римі як мистецтво судового красномовства. Теоретичні основи греко-римської риторики у XVII ст. були запроваджені в шкільне навчання братських шкіл, які організовувалися при братствах — громадських організаціях православних міщан (З підручника).**
- **2. Сьогодні ми зібралися, щоб вшанувати Її Величність Науку, привітати переможців і призерів міських, обласних, всеукраїнських учнівських предметних олімпіад та конкурсів наукових робіт Малої академії наук (З виступу).**

- **3. Я тільки й знаю, що знання шукаю,
в найглибші таємниці проникаю.
Всі перешкоди до знання долаю —
і відчуваю, як багато все ж не знаю... (Омар Хайям)**
- **4. Наказую: відрядити Коваленка Івана Петровича,
учителя української мови та літератури, з 15 по 19 квітня
2021 року до м. Хмельницький для супроводу учнів —
учасників Першої міської учнівської наукової
конференції. Строк відрядження — 5 днів (З наказу).**
- **5. — Чи не хотіла б ти, Оленко, узяти участь в учнівській
конференції?**
- **— Звісно, дуже-дуже хочу! Треба ж інших послухати і
себе показати. Ось-ось завершую дослідницьку роботу.**
- **— На яку, якщо не секрет, тему?**
- **— «Українська мова в сучасному інформаційному
просторі» (З розмови).**

№ 2. Прочитайте уривок. Визначте порядок розміщення слів у кожному реченні. З'ясуйте, яку стильову чи стилістичну роль виконує інверсія в тексті.

- Був пишний тихий літній вечір. Сонце стояло на заході. Старий Джеря сидів у своїй пасіці коло куреня з своїми малими онуками. Невеличка Джерина пасіка була обгороджена низьким тином і обставлена од півночі очеретом. Коло очеретяної стіни притулився курінь... Джеря сидів на пеньку коло вогню і держав на руках маленького замурзаного онучка... Джеря був сивий, аж білий. Довгі сиві вуса спускались вниз, а голова біліла, наче вишневий цвіт. Його вид і тепер був сміливий і гордовитий... (І. С. Нечуй-Левицький).

№ 3. Відредагуйте. З'ясуйте, які типи помилок трапляються в поданих реченнях.

- **1. Користуючись нагодою, запрошую вас прийняти участь у роботі цього семінару. 2. Треба про нього піклуватися, доглядати, кормити, грати, мити, лікувати, а саме головне – любити. 3. За тлумачним словником покликання – це благородність, лицарство, людина, котра робить добро, допомагає і піклується про інших. 4. Футболісти покидають стадіон без настрою і трьох очок під свист трибун.**

Запам'ятайте:

- Уся різноманітність змісту наших висловлювань може бути зведена до трьох типів мовлення: розповідь, опис, роздум.
- Змістом розповіді (послідовність дії) і опису (одночасні ознаки) є навколишня дійсність, а роздуму - зв'язки між предметами і явищами, що виявляє людина.

**Фото конспектів уроку
присилати на електронну пошту
irinanikolaevna1977@ukr.net**